

MAJ 1999
Numer 19

W numerze:

Chronologia dziejów - str. 1

Biblioteka - str. 1

Kronika Świebodzińskich Zakładów Przemysłu Lniarskiego cz.4 - str. 3

Wyzwolenie Miasta cz.2 - str. 4

Lata 60-te (zdjęcie) - str. 5

Książański Park Krajobrazowy cz.2 - str. 6

Chronologia dziejów

1997 cd.

Od sierpnia funkcję Komendanta Komisariatu Policji powierzono Komisarzowi Krzysztofowi Niziołkowi. Na cmentarzu komunalnym przy ul. Wałbrzyskiej wykonano nowe nawierzchnie alejek. Położono około 3500 m² powierzchni z kostki betonowej.

Odnowiono grób dr Jana Mikulicza - Radeckiego.

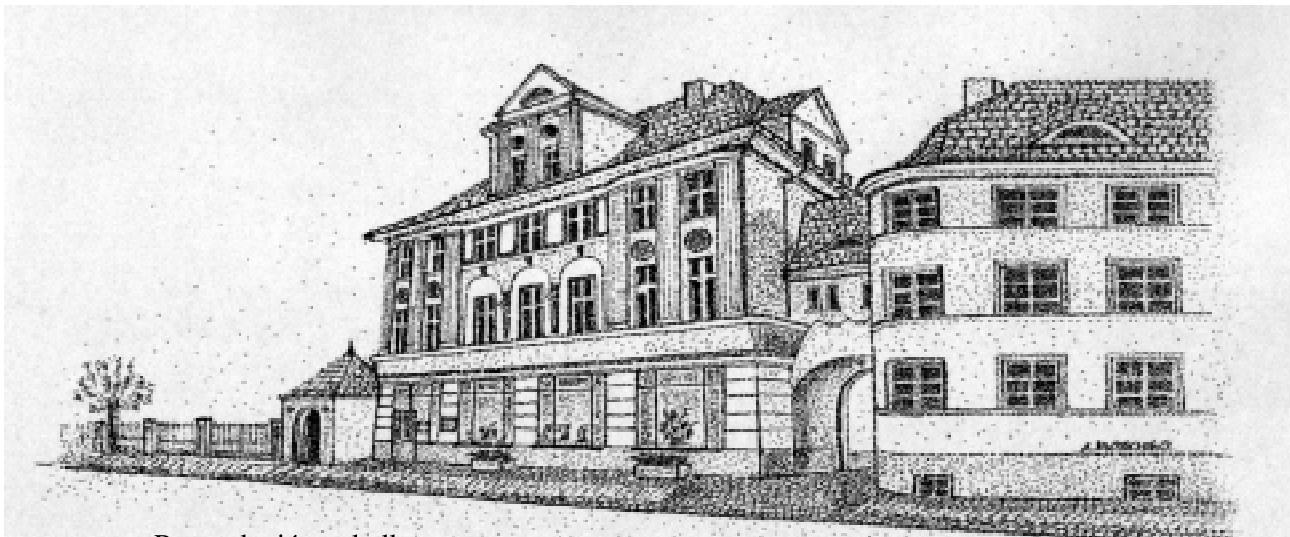
6 października uczeń Szkoły Podstawowej Nr 2 Andrzej Romanowski został laureatem I edycji konkursu „Talenty” i otrzymał nagrodę Ministra Kultury i Sztuki.

Rozpoczęto układanie chodnika w Cierniach. W pierwszym etapie zostanie ułożony 3 kilometrowy odcinek.

Świebodzińczyk Piotr Karlak został mistrzem świata amatorów w płukaniu złota. Zawody odbyły się we Włoszech.

Biblioteka

Miejska Biblioteka Publiczna w Świebodzicach powstała w roku 1948, a więc trzy lata po wojnie. W tym to pionierskim okresie organizowania życia na Ziemiach Zachodnich, Zarząd Miejski naszego miasta wyszedł naprzeciw istniejącemu zapotrzebowaniu społeczeństwa. Na świeżo zasiedlonym terenie, książka polska spełniała w tym okresie wielorakie funkcje kulturowe, poznawcze, kształcące. Była także jedną z niewielu dostępnych rozrywek. Trudne warunki materialne i lokalowe miasta narzuciły skromny początek placówki bibliotecznej. Księgozbiór zakupiono w sierpniu 1948 roku od Władysława Nogiecia, który (oddając sprawiedliwość historii) był prekursorem działań bibliotecznych w naszym mieście. Pan Nogieć w momencie przyjazdu do Świebodzic w roku 1945, dysponował pokaźnym księgozbiorem. Ponadto sprowadzał gazety z Wrocławia a książki przywoził m.in. z

Rysunek piórem kulkowym
wykonany przez Panią Agnieszkę Kłossowską -
pracownicę Miejskiej Biblioteki Publicznej

1

Wałbrzyska i Górnego Śląska. Wraz z żoną Alicją prowadzili wypożyczalnię i czytelnię. Oprócz książek Władysława Nogiecia, do biblioteki wpłynęły książki zakupione za kwoty uzyskane z akcji sprzedawy makulatury – starych, niemieckich druków – którą to akcję przeprowadzili pracownicy Zarządu Miejskiego. W tym też czasie Zarząd Miejski otrzymał książki z dotacji Ministerstwa Oświaty. Lokal i potrzebny sprzęt organizatorzy gromadzili we własnym zakresie, była to praca społeczna. Od 1 października 1948 roku Zarząd Miejski zaangażował Panią Klarę Lis na stanowisko Kierownika Biblioteki, po przeszkołeniu na kursie bibliotekarskim we Wrocławiu. Tak rozpoczęła się działalność placówki, która odegrała ważną rolę w życiu kulturalnym miasta i niewątpliwie przyczyniła się do przyspieszenia procesów integracji i adaptacji społeczno-kulturalnej mieszkańców Świebodzic. Godny podkreślenia jest fakt, że placówka ta powstała z potrzeb środowiskowych i rozpoczęła swą działalność przed 16 stycznia 1949 roku, na kiedy to Rada Państwa wyznaczyła dzień symbolicznego otwarcia 171 bibliotek gminnych w województwie wrocławskim. Dzień 16 stycznia 1949 roku był dla Biblioteki w Świebodzicach rzeczywiście symbolicznym dniem otwarcia, okazją do uroczystości dla wszystkich mieszkańców miasta. Ciekawostką jest fakt, że Burmistrz Miasta wystosował pismo do Rzymsko-Katolickiego Urzędu Parafialnego z prośbą o ogłoszenie, że dnia 16 stycznia 1949 roku nastąpi uroczyste otwarcie Miejskiej Biblioteki Publicznej. Na uroczystość Zarząd Miejski zaprosił wszystkich mieszkańców. Biblioteka mieściła się w jednoizbowym pomieszczeniu o powierzchni 60 m² przy ul. Wałbrzyskiej 2. Księgozbiór ówczesny składał się z 443 tomów. Na skutek usilnych starań kierownictwa biblioteki w dniu 13 grudnia 1949 roku przeniesiono bibliotekę do większego lokalu w Rynku, składającego się z trzech izb o ogólnej powierzchni 118 m². W miarę wzrostu ilości książek, czasopism i czytelników oraz rozwoju różnorodnych form pracy z czytelnikiem zaszła potrzeba uzuskania pomieszczeń bardziej odpowiadających wymogom biblioteki. W roku 1953 biblioteka przeniosła się do nowego lokalu przy ul. Żeromskiego 27 o powierzchni 157 m². W tym

lokalu biblioteka działała przez 14 lat. W roku 1967 dzięki staraniom władz miejskich biblioteka otrzymuje nowy lokal bardziej odpowiadający potrzebom tej instytucji przy ul. Świdnickiej 15, w którym znajduje się do chwili obecnej.

W roku 1955 przyłączono do Świebodzic Pełcznicę i tu Miejska Biblioteka Publiczna otwiera swoją pierwszą (najpierw w postaci punktu bibliotecznego) filię. Filia odziedziczyła księgozbiór po byłej Gromadzkiej Bibliotece w Pełcznicy. Pracę w Punkcie powierzono Marii Szalińskiej, następnie w roku 1958, już w samodzielnym lokalu, pracę w Filii przejęła Maria Bychowiec, która pracowała tam do chwili odejścia na emeryturę, tj. do kwietnia 1973 roku.

W roku 1958 z Centralnej Biblioteki wydzielony zostaje Oddział Dziecięcy. Na razie mieści się on we wspólnym lokalu z Centralą, ale ma oddzielnego pracownika – Hannę Krzewską-Lis. W roku 1960 Oddział Dziecięcy otrzymuje samodzielny lokal przy ul. M. Buczka 14. Nie jest to odpowiedni lokal dla potrzeb placówki, gdyż w tym samym budynku mieszkają się inne instytucje, które prowadzą działalność przez cały dzień (Szkoła Specjalna, Ognisko Muzyczne). Od 1 kwietnia 1960 roku kierownikiem Oddziału Dziecięcego zostaje Danuta Dynel-Jędrowiak i kieruje nim do 1 stycznia 1970 roku, tj. do chwili przejścia na sta-

2

nowisko Kierownika Miejskiej Biblioteki Publicznej. Struktura biblioteki ulega ponownie zmianie.

W roku 1967 Miejska Biblioteka Publiczna otwiera swoją drugą Filię w Szpitalu Powiatowym w Świebodzicach. Kierownictwo Filii obejmuje Maria Marciniak, następnie w roku 1968 Halina Dąbrowska.

W roku 1973 ze względu na zmiany administracyjne w naszym kraju Miejska Biblioteka Publiczna zyskuje nowy teren oddziaływania a mianowicie Ciernie – nową dzielnicę Świebodzic. Odtąd Gromadzka Biblioteka w Cierniach staje się Filią nr 3 Miejskiej Biblioteki Publicznej w Świebodzicach, którą prowadzi Józef Marcak.

Jedną z osób mocno związaną z historią biblioteki była Klara Lis. Od chwili założenia biblioteki aż do przejścia na emeryturę tj. do roku 1967 (przez

19 lat) sprawowała Kierownictwo Biblioteki Miejskiej. Za swoją pracę otrzymała szereg najwyższych odznaczeń państwowych.

Rozwój Biblioteki na przestrzeni lat niech zobrazuje wielkość księgozbioru, i tak:

w roku 1949 - 1.657;
w roku 1972 - 23.906;
w roku 1998 - 40.502;

W roku 1949 z biblioteki korzystało 313 czytelników, w roku 1972 - 5.360 czytelników, w roku 1998 - 4.333 czytelników.

Ilość wypożyczonych woluminów również zmieniała się na przestrzeni lat i tak:

w roku 1949 - 10.513;
w roku 1972 - 159.816;
w roku 1998 - 95.193;

W ramach tzw. "Wieczorów autorskich" w Świebodzińskiej Bibliotece gościli m.in.: Kamil Giżycki, Henryk Worcell, Stefan Wiechecki "Wiech", Wojciech Żukowski, Gustaw Morcinek, Lilian Seymour-Tułasiewicz, Maciej Patkowski, Czesław Ostańkowicz, Waldemar Kotowicz, Edward Kurowski, Hanna Ożogowska, Julian Kawalec, Maria Pruszkowska, Krystyna Pająkowa i inni.

3

Decyzją Ministra Kultury i Sztuki z dnia 29 września 1966 roku Miejskiej Bibliotece Publicznej w Świebodzicach nadano imię Marii Dąbrowskiej. Uroczyste odsłonięcie tablicy pamiątkowej nastąpiło w lipcu 1967 roku.

Zdjęcia:

- 1 - Oddział Dziecięcy przy ulicy M. Buczka (obecna B. Prusa) w roku 1965
- 2 - Lokal Biblioteki przy ul. Żeromskiego 27 w roku 1965, obecnie Oddział Dziecięcy
- 3 - Spotkanie towarzyskie z władzami miasta i powiatu oraz bibliotekarzami w dniu otwarcia nowego lokalu i odsłonięcia tablicy pamiątkowej przy ulicy Świdnickiej 15

Opracowano w oparciu o:

"Referat na 25-lecie MBP w Świebodzicach"
"Informator na 50-lecie MBP w Świebodzicach"

Kronika

Świebodzińskich Zakładów Przemysłu Lniarskiego

część 4

Wierny przedruk fragmentów „Kroniki Fabryki”

Z dniem 1 października 1946 r. na podstawie decyzji Naczelnego Dyrekcji Południowo Śląskiego Zjednoczenia Przemysłu Lniarskiego w Wałbrzychu - Przedzialnia została wydzielona z Koncernu Państwowych Zakładów Lniarskich „Wisła” otrzymując nową nazwę jak na poniższych pieczęciach :

Państwowa Przędzalnia Lniarska „ZIEMOWIT” w Świebodzicach

W związku z reorganizacją Przedzialni, zostali mianowani przez Południowo Śląskie Zjednoczenie Przemysłu Lniarskiego w Wałbrzychu :

Naczelnym Dyrektorem Ob. mgr Kwiatkowski Antoniusz

Dyrektorem Administracyjno-Handlowym Ob.kpt.int.Jarończyk Józef

Kierownikiem Odbudowy i Technicznym Ob. Weigel Artur

[W dalszej części Kronika stała się niezwykle dokładnym zapisem codziennych spraw i problemów zakładowych wręcz biurokratyczna, z przytaczaniem całości pism i sprawozdań, a także wydawanych zarządzeń dla załogi o obowiązku odnalezienia złodziei dokonujących drobnych kradzieży, obowiązku uczestniczenia w obchodach pierwszomajowych czy też czynach społecznych na Fundusz Odbudowy Stolicy, itp., wobec czego słusznym wydaje się jedynie wybór fragmentów opisujących ważniejsze wydarzenia w zakładzie lub mieście]

Z dniem 1 kwietnia 1947 roku Południowo Śląskie Zjednoczenie Przemysłu Lniarskiego w Wałbrzychu uległo reorganizacji otrzymując nazwę : „Państwowe Zjednoczone Zakłady Przemysłu Lniarskiego Nr 18 w Wałbrzychu „, zaś. tut Fabryka weszła w skład jako „Oddział Nr 3 Przędzalnia w Świebodzicach. Od tego dnia Przędzalnia w Świebodzicach pieczętuje się :

**Państwowe Zjednoczone Zakłady
Przemysłu Lniarskiego Nr 18
w Wałbrzychu
Oddział Nr. 3. Przedzialnia
w Świebodzicach**

W ramach Akcji Socjalnej, Kierownictwo Fabryki wraz z Radą Zakładową, prawie co niedzielę organizowało wycieczki krajoznawcze dla Załogi Fabrycznej. Wycieczki odbywały się samochodami ciężarowymi fabrycznymi lub wynajmowanymi. Wszystkie wycieczki krajoznawcze dały nie tylko możliwość poznania Ziemi Odzyskanych, były pouczające, ale również miłą rozrywką, gdyż każda kończyła się majówką, w czasie której uprawiano sporty, piłkę nożną, siatkówkę, gry i zabawy towarzyskie na wolnym powietrzu, oraz tańce na wolnym powietrzu, do których przygrywała orkiestra Fabryczna.. Wycieczki te są niezmiernie popularne, a frekwencja bardzo liczna. Zadowolenie i entuzjazm, oraz oczekiwanie na następną bardzo wielkie. Zachowanie się pracowników w czasie wycieczek wzorowe.

Po wielu żmudnych staraniach i zabiegach Wojskowe Władze Radzieckie oddały budynek w którym po przeprowadzeniu gruntownego remontu została urządzona Świątlica Fabryczna, wraz z sceną teatralną.

W otrzymaniu budynku był wybitnie pomocnym Delegat Rządu Rzeczypospolitej Polskiej w Legnicy.

Remont budynku i budowę sceny dokonała Przedzialnia sposobem gospodarczym, przy minimalnym koszcie.

Świątlica to wielka sala podparta na filarach, sufit sklepyony w łukach. Ściany zdobią portrety Dostojników Państwowych, w skromnych jasnych ramach.

Świątlica posiada własny aparat radiowy, wraz z adapterem na płyty gramofonowe. (Otwarcie nastąpiło w dniu 29 listopada 1947 r. o godz. 17⁰⁰.)

Na dzień 1.XI.1947 roku zostało wyznaczone odłączenie Przedzialni od sieci energetycznej Okręgu Dolnośląskiego, dlatego pilną potrzebą stała się sprawa szybkiego wyremontowania maszyny parowej w zakładzie, służącej do poruszania turbiny prądotwórczej i zabezpieczenia własnej energii elektrycznej.

Od tego momentu następuje opis „Socjalistycznego Wyścigu i Przodownictwa Pracy”, pokaźne listy „Osób Zasłużonych - do odznaczenia” itp.

Kronika kończy się na stronie 118 pod datą 30 kwietnia 1948 roku.

Podziękowanie za udostępnienie kroniki Panu Zbigniewowi Zaniewskiemu - Dyrektorowi Naczelnemu ZPL „Silena”

Wyzwolenie miasta

Część II

Historyczne zadanie wyzwolenia Dolnego Śląska przypadło, jak wiadomo, I Frontowi Ukraińskiemu, dowodzonemu przez marszałka Iwana Koniewa. Wojska miały okrążyć silnie umocniony Wrocław, następnie zaś po zdobyciu go lub obejściu, rozwijać natarcie głównego zgrupowania wprost na Berlin. Jednak niemożność zamknięcia pierścienia okrążenia wokół Wrocławia i silne przeciwdziałanie niemieckie pomiędzy Jaworem a Sobótką poważnie zanieponoły marszałka Koniewa. Nie posiadając odwodu operacyjnego dowódca Frontu zdecydował się na zaangażowanie do walk w rejonie Wrocławia sił głównych, wysuniętej daleko na zachód 3 Armii Pancernej Gwardii. W wyniku tego, 10 lutego znajdujący się w Chojnowie 9 Korpus Zmechanizowany Gwardii skierowany został na Złotoryję, a w dniu następnym osiągnął linię : Nowa Wieś Złotoryjska, Kozów, Łazniki, Krajów, Wilczyce.

12 lutego 9 Korpus Zmechanizowany dokonał zwrotu w kierunku południowo - wschodnim i w tym dniu wyzwoił Jawor i Rogoźnicę oraz Goczałków. Na lewo od 9 Korpusu Zmechanizowanego wprowadzony został do walki 7 Korpus Pancerny Gwardii, który zdobył 13 lutego Strzegom i posunął się w kierunku Żarowa. W tym samym dniu, na rozkaz dowódcy 9 Korpusu Zmechanizowanego Gwardii, generała lejtnanta Suchowa, dowódcy 71 Brygady Zmechanizowanej Gwardii płk Kołczew wysłał ze Strzegomia oddział rozpoznawczy w kierunku Świebodzic. Oddział ten, dowodzony przez kpt. F. Rewakina, a składający się z kompanii zmotoryzowanej piechoty, trzech czołgów T-34, plutonu działa przeciwpancernego i plutonu saperów, dotarł jedynie do Olszan, gdzie napotkał na zorganizowaną obronę przeciwnika. Jeden z czołgów został zniszczony z pancerfausta, dwóch członków załogi zginęło, pozostały byli kontuzjowani. Próby pokonania oporu niemieckiego, jak również obejścia Olszan, nie powiodły się. W tej sytuacji kpt. Rewakin, wobec zapadających ciemności nie mógł ryzykować przedłużania walki i zdecydował się powrócić do sił głównych swojej brygady.

W tym czasie ani 9 Korpus Zmechanizowany ani pozostałe jednostki 3 Armii Pancernej nie podejmowały poważniejszych prób zdobycia rejonu Świdnicy, Świebodzic a także Wałbrzycha. Wynikało to stąd, że ich podstawowym zadaniem było doprowadzenie do okrążenia Wrocławia. Okrążenie Wrocławia, w którym pozostał liczący 65 tysięcy żołnierzy garnizon

hitlerowski, nastąpiło ostatecznie w nocy z 15 na 16 lutego.

Ostatecznie rezultat przeprowadzonej w lutym 1945 roku operacji dolnośląskiej 1 Frontu Ukraińskiego odbiegał dość poważnie od przyjętych dla niej założeń. Osłabione toczonymi walkami wojska radzieckie nie zdążyły rozwinąć natarcia na Berlin i odrzucenia wojsk hitlerowskich za górską barierę Sudetów, zmuszzone zostały do przejścia do obrony. Wykorzystując to, dowództwo hitlerowskiej Grupy Armii „Środek” podjęło przygotowania do odblokowania Wrocławia. Wstępem do tego miały być dwie lokalne operacje, z których jedna miała miejsce w bezpośredniej bliskości Świebodzic Pod kierownictwem generała Nehringa (pełniącego w tym czasie obowiązki dowódcy hitlerowskiej 17 Armii Polowej) który osobiście przybył do Świebodzic, w nocy z 8 na 9 marca 208 Dywizja Piechoty od zachodu i 31 Dywizja Grenadierów SS z południa uderzyły zbieżnie na Strzegom. Po paru dniowych uporczywych walkach, rozciągnięte na znacznej szerokości jednostki radzieckiego 32 Korpusu Gwardii musiały 12 marca wycofać się z zagrożonego okrążeniem Strzegomia. Zdołały jednak zatrzymać przeciwnika na północ od tego miasta.

Pomimo lokalnych sukcesów, hitlerowskie próby odblokowania Wrocławia zostały ostatecznie pokrzyżowane przez operację opolską 1 Frontu Ukraińskiego, przeprowadzoną od 15 do 31 marca. W tym okresie, jak również w czasie przygotowań do przeprowadzenia operacji berlińskiej (od 16 kwietnia do 2 maja 1945 r) na froncie dolnośląskim panował całkowity spokój. Jedynie w miastach oblężonych toczyły się walki o każdy dom. Świebodzice stały się w tym czasie miastem przyfrontowym, stacją rozładowczą dla

zaopatrzenia wojsk hitlerowskich i miejscem, gdzie znajdował się jeden z głównych szpitali 17 Armii Polowej.

Po stronie radzieckiej nastąpiło przegrupowanie wojsk. Odcinek frontu w rejonie Strzegomia przejęły jednostki 21 Armii generała-pulkownika Dymitra Gusiewa. Im też przypadło w udziale wyzwolenie Świebodzic i okolicy. Nastąpiło to w pierwszej dekadzie maja 1945 roku w wyniku tzw. operacji praskiej. W ramach tej operacji 21 Armia wykonywała główne uderzenie w kierunku Strzegomia, Świebodzic i Wałbrzycha, następnie zaś na Trutnov w Czechosłowacji.

W pierwszym dniu operacji - 7 maja, hitlerowcy zajmujący umocnione i dobrze przygotowane do obrony pozycje stawiali zaciekle opór jednostkom radzieckim, które jednak obeszły od wschodu Strzegom zmuszając hitlerowców do wycofania się z tego zniszczonego w 50% miasta. W tym samym dniu wieczorem oddział wydzielony 282 Dywizji Piechoty (dowodzony przez płk Łysenkę) podszedł w rejon Cierni na przedpole Świebodzic. Nie próbował jednak zdobyć miasta.

8 maja, w przeciwieństwie do dnia poprzedniego, opór hitlerowców (zagrożonych odcięciem) ogromnie zmalał. Wykorzystując to, siły główne 55 Korpusu i całej 21 Armii przeszły do pościgu. We wczesnych godzinach rannych, bez większych walk, oddziały 225 i 282 Dywizji zajęły Świebodzice, przez które wyrosły natarcie na Wałbrzych, wyzwolony również w tym samym dniu.

Opracowanie na podstawie komunikatu płk dr Ryszarda Majewskiego z Wrocławia, zamieszczonego w materiałach z sesji popularno-naukowej w Świebodzicach z dnia 2.09.1979 r.

Książański Park Krajobrazowy

Część II

Na południu, na utworach dewońskich leżą osady dolnego karbonu. Są to głównie gnejsowe zlepieńce, szarogłazy i łupki, powstałe z wtórnego spojenia rozdrobnionych gnejsów Górz Sowich, intensywnie niszczonych przez procesy zewnętrzne w okresie istnienia niecki Świebodzic. Gnejsy i migmatyty sowiogórskie występują w południowo-wschodniej części omawianego obszaru - w okolicy Pogorzały i Poniatowa. Są to najstarsze skały Sudetów, pochodzące z ery proteozoicznej, liczące ponad 2700 mln lat.

Bardzo stare skały budują także północno-zachodnią część Parku w okolicy Cieszowa, Jaskulina, Dobromierza, Pietrzykowa i Chwaliszowa. Są to prekambryjskie skały magmowe - diabazy oraz łupki zieleńcowe i silnie przeobrażone skały wulkaniczne, zwane kataklazytami i mylonitami.

Na obszarze Parku praktycznie wszystkie rodzaje skał można śledzić w naturalnych i sztucznych odsłonięciach : na zboczach dolin, na skałkach oraz w kamieniołomach i we wcięciach drogowych. Na powierzchni spotyka się liczne głazy narzutowe, przekraczające nawet 5 m obwodu, a więc zasługujące na miano pomnika przyrody. Zostały one przywiezione przez plejstoceński lądolód z rejonu Skandynawii, dna Bałtyku, północnej Polski, a także z północno-zachodnich rejonów Dolnego Śląska.

Obszar Parku przecinają liczne cieki, z któ-

rych największymi są: Strzegomka, Czyżynka, Poleśnica (zwana też Solnym Potokiem), Szczawnik, Pełcznica, Lubiechowska Woda, Witoszowski Potok oraz wiele mniejszych strumieni. Najbardziej interesującymi pod względem krajobrazowym rzekami są: Pełcznica i jej dopływ Szczawnik, przecinające z południa na północ centralną część Parku. Płyną one niemal równolegle do siebie krętymi, wąskimi i głębokimi dolinami o charakterze wąwozów. Przecinają próg sudecki tworząc tzw. doliny przełomowe typu epigenetycznego. Na odcinku około 2 km między Szczawienkiem a Pełcznicą tworzą skaliste jary o głębokości około 80 m, szerokości 15-30 m i długości 4 km , tworzą też liczne zakola. W dnach ich koryt występują poprzeczne i skośne progi skalne na wychodniach ławic skalnych o różnej odporności. Zbocza dolin są strome - 30 do 80°, z częstymi urwiskami i żebrami skalnymi. Krajobraz dolin, zwłaszcza Pełcznicy w odcinku przełomowym, zbliżony jest do wyglądu rzek wysokogórskich i w wielu miejscach przypomina do złudzenia potoki tatzańskie.

Najwyższe wzniesienie w obrębie Książańskiego Parku Krajobrazowego sięga 486 m npm i znajduje się między Poniatowem a Pogorzałą, najniższy zaś punkt - 290 m npm w dolinie Pełcznicy koło Świebodzic.

Literatura:

Edmund Jońca „Książański Park Krajobrazowy” - Wydawnictwo PTTK „Kraj” Warszawa 1989
Zdjęcie - Edmund Staniewski

Słowniczek do części I - II

Depresja to obszar obniżony w stosunku do otoczenia. Obszarem takim był w odległej przeszłości geologicznej (350-330 mln lat temu) teren w okolicy Świebodzic, Lubiechowa i Mokrzeszowa, w którym odkładały się osady znoszone przez rzeki z okolicznych gór.

Dewon to okres geologiczny ery paleozoicznej, trwający ok. 70 mln lat (od 400 do 330 mln lat temu).

Dolny karbon to najstarsze piętro karbonu, okresu ery paleozoicznej, istniejącego między 330 a 240 mln lat temu

Migmatyty to skały powstałe w procesie silnego przeobrażenia (metamorfizmu) w glebi ziemi przez przetopienie innych skał.

Kataklazyty to skały powstałe przez tektoniczne skruszenie i ponowne sementowanie twardych skał przeobrażonych; **mylonity** to smugowane, zbite skały powstałe przez silne rozdrobnienie pierwotnych skał w strefach uskoków i przesunięć.
Plejstocen, holocen to nazwy pięter najmłodszego okresu geologicznego, zw. czwartorzędem.

Gnejs to łupki krystaliczne utworzone z różnych minerałów, powstałe wskutek przeobrażenia się skał ilastych (paragnejsy) lub kwaśnych skał wybuchowych (ortognejsy).

Pomysł, skład i wykonanie: Adam Rubnikowicz (ze zbiorów własnych i udostępnionych)

Korekta: Robert Sysa

Podziękowania dla Miejskiej Biblioteki Publicznej oraz wszystkich którzy udostępnili swoje zbiory

Kontakt e-mail: Adam.Rubnikowicz@zeto.swidnica.pl